

lidwoord "de" voor "dominee-dichters". Het was beter geweest van "volkskerk-dichters" te spreken.

Het boek bevat meer dan driehonderd pagina's. De auteurs ondertekenen hun afzonderlijke bijdragen niet, nemen beiden het geheel voor hun verantwoording. Daarbij heb ik de vraag of twee opponenten als auteurs niet beter zouden zijn geweest. Het onderwerp leent zich voor een beschouwing pro en contra.

Evenmin wil ik taalslordigheden uitvoerig bekritiseren zoals de "honderdste geboortedag" (197).

Mijn kritiek richt zich op het feit dat het boek doorlopend de indruk wekt geschreven te zijn uit *verzet* (hoewel menig lezer het volgende wel sterk ter *verdediging* geschreven zal vinden).

Op de achterflap weerklinkt de ironie: "Waarom zouden we Gods harpenaren nog wekken uit de vreugden van het graf die zij hun tijdgenoten zo vaak en zo aanschouwelijk schilderden?". Het is duidelijk dat medelijdende blikken van critici die verbaasd vragen waarom zich nog bezig te houden met figuren die "letterkundige producten" hebben "afgescheiden" - een uitdrukking die de schrijvers zich diverse malen (13, 295) veroorloven - worden gevreesd.

De auteurs willen in de pas lopen met de Tachtigers, G. Stuiveling en anderen wier verguizing van de dominee-dichters bekend is. Wie zichzelf respecteert mag blijkbaar na Cornelis Paradijs alleen nog meesmuilend naar de nachtegallen Gods omzien. Het bekende "probleem-Beets" wordt weer opgerakeld: "Hoe is het mogelijk dat iemand op zijn eenentwintigste jaar een geniaal boek schrijft en daarna zich zestig jaar lang zonder protesten een leven van gekroonde onbenulligheid kan laten weggevallen?" (16 - 17). De cultuur-historische en psychologische verklaring daarvoor door K. Heeroma wordt door Korteweg-Idema aangevuld met een schepje-er-bovenop: "Beets is de dupe geworden van zijn eigen bril" (17).

Het kan waar zijn. Maar het wordt tijd zich eens los te maken van het vrijblijvende "l'art pour l'art" van de in zichzelf rustende Tachtigers. Het moet toch iets te zeggen hebben dat bij Busken Huet een dergelijke critiek op deze collega van hem niet gevonden wordt? Een criticus als Allard Pierson kwam in zijn studententijd er royaal voor uit hoeveel Beets voor hem betekende. Zeker, de dominees gaven poëzie van en voor "den beschaafden stand"; dat stempelde hun werk op zeer bepaalde manier. Maar voor deze niet onbelangrijke laag van de toenmalige maatschappij was er geen discrepantie tussen de *Camera Obscura* en de *Stichtelijke Uren*, tussen *Braga* en *De Planeten*. De dominees zouden direct erkennen dat hun gedichten soms proza-op-rijm waren. Hasebroek en Laurillard publiceerden soms proza en poëzie in één bundel. Zo was het leven omstreeks 1850, van de meerderheid der bevolking. De mens hield van rust, orde en evenwicht: het rijm was daarvan exponent. Vrijwel iedereen beoefende de kunst. Een gedicht onthield gemakkelijk, stimuleerde de harmonie in het leven ("De dichtgaaf zij geprezen; maar hooger hangt een schooner kroon: zélf een gedicht te wezen" Hasebroek) en kon meestal gezongen worden.

De dominees hadden zich een groter dosis zelfbeperking moeten opleggen. Maar óók voor Bosboom-Toussaint en Potgieter geldt dat zij alleen genietbaar zijn als de lezer de kunst van het af en toe overslaan beheerst. In een tijd van stencils en drukwerken-op-stapels kunnen wij echter moeilijk aan een vorige generatie een te groot verwijt maken van overproductie.

Het gaat erom, te onderkennen dat de gemeente dit type liederen wilde. Men